

Nr 264

Av herr Hedlund m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till bostadsbyggande m. m.

Det är angeläget, att den brist på bostäder som fortfarande råder täckes, så snart resurserna medger. I nuvarande arbetsmarknadspolitiska läge kan det därför vara önskvärt att i viss utsträckning öka bostadsbyggandet. Den ökning av byggnadsprogrammet för innevarande budgetår med 8 000 lägenheter från 63 000 till 71 000 lägenheter, som föreslås i tilläggsstatspropositionen, innebär dock, att andra behov i näringsliv och samhälle eftersättes. I nuvarande samhällsekonomiska läge framstår det som nödvändigt, att särskilt investeringar i det produktiva näringslivet underlättas. Om bostadsbyggandet får prioritet till krediterna, fördröjes den angelägna effektiviseringen av produktionsapparaten.

Från myndigheternas sida har tidigare uttalats, att ett bostadsbyggande av ca 65 000 lägenheter per år kan anses önskvärt ur bostadsmarknadssynpunkt. Det hade enligt vår mening varit motiverat, att igångsättningen av bostadsbyggnadsföretag för innevarande budgetår inriktats på en produktion av 65 000 bostäder. I nuvarande stadium av planläggningen från myndigheternas sida vill vi dock icke yrka ändring av Kungl. Maj:ts förslag i nämnda avseende. Men det är av vikt, att denna målsättning uppmärksammas vid fastställande av byggnadsprogrammet för budgetåret 1959/60. Den i statsverkspropositionen föreslagna ramen för preliminära lånebeslut under kommande budgetår har beräknats efter ett minimiprogram av 63 000 lägenheter. Men departementschefen förutsätter, att byggnadsprogrammet skall kunna ökas avsevärt, om arbetsmarknadspolitiska skäl ger anledning därtill. Enligt vår mening bör igångsättningen av bostadsbyggnadsföretag — med hänsyn till ökningen för innevarande budgetår — icke överskrida det angivna antalet, 63 000 lägenheter. Den ökning av sysselsättningsmöjligheterna, som arbetsmarknadsläget kan kräva, bör i stället sökas inom det produktiva näringslivet och vägbyggandet. Det är också anledning understryka, att en ytterligare utökning av bostadsbyggnadsprogrammet skulle medföra alltför hård belastning för statsbudgeten i det ansträngda läge, som kännetecknar densamma nu och för de närmast följande åren.

Vi har från vårt håll vid upprepade tillfällen understrukt angelägenheten av att egnahemsbyggandet särskilt främjas. Samhället bör söka påverka bostadsutvecklingen i sådan riktning, att människorna i ökad utsträckning får möjligheter att bo i egnahem. En viktig målsättning för bostadspolitiken bör vara att söka uppnå en sådan fördelning av bostadsbyggandet, att egnahemsbebyggelsen blir den dominerande bebyggelseformen. Vi har under tidigare år föreslagit eu omfördelning i fråga om igångsättningen av bygg-

nadsföretag till förmån för egnahemsbyggandet. Med hänsyn till nuvarande statsfinansiella och arbetsmarknadspolitiska läge anser vi oss dock för tillfället böra acceptera den av Kungl. Maj:t föreslagna fördelningen mellan flerfamiljshus och egnahem.

Räntesubventionerna

Enighet torde råda om att de generella subventionerna i stort sett bör successivt avvecklas. Ett steg i denna riktning togs senast av 1957 års riksdag genom beslutet om ändrade riktlinjer för bostadspolitiken. I den framlagda statsverkspropositionen föreslås, att vissa äldre tilläggs lån, som hittills varit helt eller delvis ränte- och amorteringsfria, skall återbetalas under en tid av 25 år. Kungl. Maj:t har däremot icke upptagit förslag om fortsatt avveckling av de generella räntesubventionerna.

Genom beslut av 1957 års riksdag höjdes den garanterade räntan å primär- och sekundärlån med en halv procent. Denna ränta utgör därefter i fråga om primärlån 4,5 procent för hus som tillkommit i början och mitten av 1940-talet, 4 procent för hus som färdigställdes i slutet av 1940-talet och i början av 1950-talet samt 3,5 procent för senare tillkomna hus.

Vi föreslog i motioner till fjolårets riksdag, att den garanterade räntan från den 1 juli 1958 skulle höjas med 0,5 procent. Därest riksdagen bifallit vårt förslag, hade en besparing vunnits för staten på cirka 40 milj. kronor för budgetåret 1959/60. Bostadspolitiska utredningen föreslog, att en höjning av garantiräntorna skulle ske med 0,5 procent från och med hyresåret 1959/60. Statskontoret har nu, såsom redovisas i statsverkspropositionen, understrukit angelägenheten av en omedelbar höjning av de garanterade räntesatserna med i varje fall 0,5 procent.

Vi föreslår, att den garanterade räntan höjes med 0,5 procent med verkan från den 1 januari 1959. Härvid vinnes för budgetåret 1959/60 en besparing för staten på cirka 20 milj. kronor, varigenom det i statsverkspropositionen föreslagna anslaget till kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån kan minskas från 150 till 130 milj. kronor. För budgetåret 1960/61 uppnås en besparing på cirka 40 milj. kronor.

Räntan för tertiärlån och egnahemslån är 4 procent. Vid nuvarande ränteläge innebär detta en avsevärd subventionering. Vi förutsätter, att inom den närmaste tiden en allmän räntesänkning kommer till stånd. Därest så icke skulle ske, bör räntan för tertiär- och egnahemslånen höjas med 0,5 procent. Kungl. Maj:t bör bemyndigas att vidtaga denna höjning med verkan från den 1 juli 1959, i det fallet att en allmän räntesänkning dessförinnan icke genomförts.

En allmän räntesänkning kommer att minska statens utgifter för bostadsbyggandet i icke obetydlig omfattning. En höjning av tertiär- och egnahemsräntan skulle minska statens utgifter genom ett reducerat avskrivningsbehov.

Kapitalsubventionerna till egnahem

Tilägglån skall enligt Kungl. Maj:ts förslag icke beviljas efter den 30 juni 1959. Räntefri, stående del av egnahemslån skall enligt statsverkspositionen dock fortfarande utgå med högst 4 000 kronor.

Såsom vi ovan framhållit, är det angeläget, att bostadspolitiken inriktas på främjande av egnahemsbyggande. Hur detta stöd på lång sikt bör utformas torde icke i nuvarande läge kunna närmare preciseras. Det bekymmersamma statsfinansiella läget kräver, att besparingar måste sökas även på ändamål, som har en hög angelägenhetsgrad. Vi är därför beredda att föreslå, att räntefri, stående del av egnahemslån från den 1 juli 1959 skall utgå med högst 3 000 kronor. En sänkning av kapitalsubventionen till egnahemmen kan också vara motiverad med hänsyn till att kapitalsubventionen till flerfamiljshusen nu helt bortfaller.

Beslut enligt vårt förslag medför icke någon nämnvärd minskning i utbetalningarna av kapitalsubventionerna under budgetåret 1959/60. Men för budgetåret 1960/61 skulle vid nuvarande omfattning av egnahemsbyggandet en besparing vinnas för staten med cirka 15 milj. kronor på avskrivningsanslaget.

Övergång till kreditgarantisystem

Det synes oss vara anledning att i detta sammanhang taga upp till diskussion frågan om övergång från statlig bostadslånggivning till ett system med statliga kreditgarantier. Vi har vid tidigare tillfällen framhållit, att enligt vår mening den statliga bostadslånggivningen successivt bör ersättas med statlig garanti å krediter, lämnade av bankinrättningarna. Sådana kreditgarantier bör lämnas å lån till såväl egnahem som flerfamiljshus.

Under hösten 1958 framlades ett inom socialdepartementet utarbetat förslag till ett dylikt kreditgarantisystem beträffande egnahemslånggivningen. Sparbankerna skulle enligt detta förslag övertaga en långgivning mot statlig garanti på cirka 400 milj. kronor. Förslaget avser emellertid en kollektiv kreditgaranti, vilket enligt vår mening inte bör förekomma. En konsekvens av en kollektiv kreditgaranti skulle bli, att kommunerna praktiskt taget skulle förlora inflytandet över egnahemsbyggandet, och alltför stora möjligheter skulle ges åt långgivarna att påverka framför allt lokaliseringen av bebyggelsen. Sannolikt skulle lån icke komma att beviljas till sådana ny- och ombyggnader, som kreditgivaren skulle finna ur lokaliseringssynpunkt mindre välbelägna, eller också skulle belåningsvärdet fastställas så lågt, att projektets genomförande skulle försvåras eller omintetgöras. Det föreligger därför risk för att ett kreditgarantisystem enligt utformningen i departementspromemorian skulle missgynna de mindre tätorterna och den egentliga landsbygden.

Ett statligt kreditgarantisystem måste därför enligt vår mening avse individuella kreditgarantier. Ett sådant system har betydande företräden framför ett kollektivt sådant. Kommunernas inflytande skulle bättre kunna be-

varas, och övergången från nuvarande finansieringsform skulle bli väsentligt smidigare än ett kollektivt system medger.

Vi anser därför, att frågan om individuell kreditgarantigivning från staten snarast bör upptagas till prövning. Denna utredning bör även avse statlig kreditgarantigivning i fråga om lån till flerfamiljshus. Med hänsyn till den ganska genomgripande förändring i bostadslångivningen, som en övergång till ett dylikt kreditgarantisystem skulle innebära, vill vi ifrågasätta, om inte hela den statliga långivningen och dess organisation borde i sammanhanget göras till föremål för en allsidig utredning i syfte att uppnå för-
enklingar och besparingar i densamma.

Bostadsrabatterna

I statsverkspropositionen föreslås en allmän höjning av inkomststrecken för familjebostadsbidrag med 1 000 kronor och med verkan från den 1 januari 1960. Inkomststrecket för helt bidrag till familj med två barn skulle härigenom höjas från 6 000 kronor till 7 000 kronor i till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst.

En sådan höjning av inkomststrecken är med hänsyn till penningvärdeförsämringen under de senare åren motiverad och angelägen. De stränga sparsamhetskrav, som i nuvarande statsfinansiella läge måste ställas, synes oss emellertid motivera, att höjningen får anstå. Bostadsstyrelsen har, såsom redovisas i statsverkspropositionen, beräknat, att nettoutgifterna för bostadsrabatter vid oförändrade inkomststreck skall uppgå till 120 milj. kronor under budgetåret 1959/60. Ifrågavarande anslag har i statsverkspropositionen upptagits till 140 milj. kronor och kan sålunda minskas med 20 milj. kronor.

Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet

I statsverkspropositionen föreslås, att inkomststrecket för erhållande av räntefritt, stående förbättringslån skall höjas från 5 000 kronor till 6 000 kronor från den 1 juli 1959. Denna höjning av inkomstgränsen överensstämmer med vad vi föreslog i motioner till fjolårets riksdag. Vi står givetvis fast vid vår uppfattning, att ifrågavarande inkomstgräns bör höjas på angivet sätt. I det nuvarande statsfinansiella läget är vi emellertid beredda att förorda, att beslut icke skall fattas av årets riksdag om sådan höjning.

Anslaget till bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet har i statsverkspropositionen upptagits till 13 milj. kronor, varvid emellertid beräknats, att anslagsreservation på ca 8 milj. kronor skall tagas i anspråk. Förbättringslångivningens omfattning bör icke få minskas. Vårt förslag, att höjningen av inkomstgränsen tills vidare skall anstå, torde dock medge, att anslaget för budgetåret 1959/60 kan minskas med 2 milj. kronor i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag, dvs. till 11 milj. kronor.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte

I. besluta, att den av staten garanterade räntan för primär-

och sekundärlån med verkan från den 1 januari 1959 må höjas med 0,5 procent, samt

anvisa å driftbudgeten för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln, punkt 88, till Kapitalmedelsförluster och ränteftergifter å vissa bostadsbyggnadslån ett förslagsanslag av 130 000 000 kronor;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att med verkan från den 1 juli 1959 höja tertiär- och egnahemslåneräntan med 0,5 procent, därest icke dessförinnan en sänkning av det allmänna ränteläget genomförts;

III. besluta, att nuvarande bestämmelser i fråga om inkomststrecken för familjebostadsbidrag tills vidare må gälla, samt

anvisa å driftbudgeten för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln, punkt 89, till Bostadsrabatter ett förslagsanslag av 120 000 000 kronor;

IV. besluta, att nuvarande inkomstgräns för erhållande av förbättringslån, som helt eller delvis utgör räntefritt, stående lån, tills vidare må gälla, samt

anvisa å driftbudgeten för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln, punkt 90, till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet ett reservationsanslag av 11 000 000 kronor;

V. besluta, att med verkan från den 1 juli 1959 räntefri, stående del av egnahemslån må utgöra högst 3 000 kronor;

VI. i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla om skyndsamt prövning av frågan om införande av individuell kreditgarantivning från staten, avseende långivning till såväl en- och tvåfamiljshus som flerfamiljshus, samt i samband härmed allsidig utredning om den statliga bostadslångivningen och dess organisation i syfte att uppnå förenklingar och besparingar i densamma, samt

VII. beakta även vad i övrigt i motionen anförts.

Stockholm den 27 januari 1959

Gunnar Hedlund

Nils G. Hansson

Lars Eliasson

i Skegrie

i Sundborn

S. G. W. Wahlund

J. W. Pettersson

C. O. Carlsson

i Norregård

i Bakeröd

Per Svensson

S. Vigelsbo

i Stenkyrka

